

TÁRCZA.

ÉVNEGYEDES JELENTÉS A MAGY. NEMZ. MÚZEUM SZÉCHÉNYI ORSZÁGOS KÖNYVTÁRÁNAK ÁLLAPOTÁRÓL AZ 1906. ÉV UTOLSÓ NEGYEDÉBEN.

I.

A *nyomtatványi osztály* anyaga a lefolyt évnegyedben köteles példányokban 2983 db, ajándék útján 305 db, vétel útján 217 db, áttétel útján 4 db, összesen 3509 db, nyomtatványnyal gyarapodott. Ezenfelül köteles példány czimén beérkezett; gyászjelentés 1224 db, zárszámadás és üzleti jelentés 184 db, egyházi körlevél 86 db, perirat 14 db, hivatalos irat 182 db, műsor 367 db, alapszabály 191 db, szinlap 616 db, falragasz 1969 db, vegyes 785 db, összesen 5618 db aprónyomtatvány.

Vételre fordítottatott 2286.48 korona és 42.25 márka.

Ajándékaikkal a következők gyarapították a nyomtatványosztály anyagát: Alsófehérmegyei Történelmi Társulat Gyulafehérvár (2 darab). A Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége, A Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsa, Ballagi Aladár, Bányai Elemér, Belgrádi egyetem rektora (2 db), Borsód-Miskolczi Közművelődési Egyesület Miskolcz, Brambach Vilmos Karlsruhe (16 db), Budapesti Szemle szerkesztősége (4 db), Délmagyarországi Tört. és Régészeti Múzeum-Társulat Temesvár, Dujnovits István Baja, Dunántúli ág. hitv. ev. püspök Pápa, (2 db), Eszterházy Sándor Kassa, Fejérfalva László (2 db), br. Forster Gyula, Fővárosi könyvtár (52 db), Fraknoi Vilmos (9 db), Francis D. R. St. Louis, Fülöp József Körmeny, Gulyás Pál, Hampel József, Hodinka Antal Wien, Iványi István Szabadka (3 db), Kais. Akademie der Wissenschaften Krakau, Kais. Akademie der Wissenschaften Wien (5 db), Képviselőházi iroda (38 db), Kérészy Zoltán Kassa, Kollányi Ferencz, Komjáthy János Kassa, Kongl. Univ.-bibliothek Upsala, Kozma Bernát, Kövesligethy Radó, gr. Kún

Gézáné Maros-Németi, Laszowszki Emil Zágráb, izsépfalvi Lavotta József, Library of Congress Washington (3 db), Mády Ferencz Alsódabas, Magyar Egyháziroldalmi Iskola (Központi papnevelő), M. kir. állatorvosi főiskola (2 db), M. kir. Kereskedelmi Múzeum, M. kir. közp. statisztikai hivatal (3 db), M. kir. miniszterelnökség (db), M. kir. ország. meteorológiai s földmérési intézet, M. kir. postatakarékpénztár igazgatósága, M. kir. posta s távirda igazgatósága, Magyar Tudományos Akadémia (21 db), Majerovics Kálmán, Mangold Gusztáv (2 db) Melich János, Milhoffer Sándor Tatárszentgyörgy (16 db), Nemzeti Zenede igazgatósága, Nógrád vármegye alispánja Losonc (5 db), Rima-Murány-Salgó-Tarjáni r.-társaság, Sebestyén Gyula, Secretary of the Congress St. Louis, Smithsonian Institution Washington (3 db), Solymossy Sándor (2 db), Statist. Zentral-Commission Wien (3 db), Strich M. Berlin, Szalay Imre (2 db), Székesfehérvári püspök, Szemere Miklós, ifj. Szinnyei József, Tulbuse Gh. Nagyszeben, Vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium (3 db), Vikár Béla.

Nevezetesebb szerzemények: 1. Szent Ignác életé. Nagyszombat. XVII. század. (100 kor.). 2. Tyukodi György. Eghi Zengés Cassa, 1677. (ajánd.). 3. Xenium novi anni 1698. Tyrnaviae.

A könyvtár helyiségeiben a lefolyt évnyegyedévben 12,971 egyén 32,250 kötet nyomtatványt használt; kölcsönzés útján pedig 721 egyén 1062 kötetet.

A lefolyt évnyegyedben 2617 munka osztályoztatott, a melyekről összesen 3687 czédula készült. Kötés alá készítettett 256 munka 407 kötetben.

A köteles példányok átvételére berendezett helyiségbe ezen idő alatt 568 csomag érkezett; ugyaninnen 607 levél expedialtattott, a miből 167 reklamálás volt. Az 1897: XLI. tezik intezkedései ellen vétő nyomdatulajdonosok ellen peres eljárás megindítása 3 esetben kéretett.

Az egész év folyamán indított peres eljárások eredményeként pénzbüntetés és kártérítés fejében 10 esetben 98:40 korona folyt be.

A Széchényi Országos Könyvtár állandó kiállításának az 1906. év folyamán 420 látogatója volt.

II.

A *kézirattár* ajándék útján 2 kötet kézirattal, 5 darab irodalmi levéllel és 4 darab irodalmi analektával, vásárlás útján pedig 16 kötet kézirattal, 381 darab irodalmi levéllel és 85 darab irodalmi analektával gyarapodott.

Ajándékozók voltak: Dr. Bányai Elemér, Hodinka Antal, Kerekes Pál, Id. Szinnyei József és Varjú Elemér.

Vásárlásra összesen 353734 kor. és 5 márka fordított. A szerzemények közül különösen kiemelendők a következő zene-művek: Liszt Ferenc »Rákóczi-Marsch«-ának első fogalmazványa és 1866-iki második kidolgozása, s ugyancsak Liszt Ferencnek »Csárdás obstiné (Hartnäckiger Csárdás)« című eredeti kézírata, Schumann Róbert Liszt Ferencnek ajánlott »Fantasie« című terjedelmes kézírata a szerző sajátkezű javításaival és Volkmann Róbert »Visegrád«-jának négykézre írt sajátkezű átdolgozása. Megemlitendők továbbá egy »Murus Aheneus« című csinosan kiállított XVII. századi kézirat Bocskaira és Bethlen Gáborra vonatkozó s részben ismeretlen államiratok és egyéb okmányok másolataival, egy 1616-ban Bülönben írott magyar énekeskönyv, Ekárt Jánosnak 1716-ban összeírt harmincz unitárius prédikációja, Giuliano Passaro-nak egy 1683-ban írott magyar vonatkozású olasz nyelvű történeti műve, Korabinsky János XVIII. századi albuma és Hugó Károly korábban megszerzett irodalmi hagyatékát kiegészítő kézírattöredékek, irodalmi levelek és analecták. Hugó Károly levelezésében számos kül- és belföldi kitűnőség neve szerepel, köztük gróf Batthyány Juliaé, Liszt Ferenczé, báró Orczy Bódogé, gróf Ráday Gedeoné, Laube Henriké, Saphiré (egy Heine Henrikhez intézett ajánló levélen) stb. A levelestár gyarapodását jelentette továbbá Prielle Kornélia levelezésének megszerzése is. Egyéb szerzeményeink e nemű gazdag anyagából kiemelendők Czuczor Gergely, Endlicher I. László, Gaal György, Hollósy Simon, Hormayr József, Kölchey Ferencz, gróf Majláth János, Pyrker László, Pulszky Ferencz, gróf Széchenyi István, báró Wesselényi Miklós, továbbá Brandes György, Freytag Gusztáv, Grillparzer Ferencz, Scheffel Viktor, Berlioz, Suppé, Saint-Saëus és Ira Aidridge magyar vonatkozású levelei.

A negyedévi szerzemények feldolgozásán kívül folytatott a leveles gyűjtemények rendezése és beosztása.

A negyedév folyamán 7 esetben kikölcsondított 13 kézirat s 63 kutató használt 195 kéziratot.

III.

A *hírlaposztály* gyarapodása: *a)* Köteles példányokból: nyomdai kimutatással, csomagokban 146 évfolyam 13,541 szám; számonként 6571 szám. *b)* Vásárlás útján Frankl Bernáttól (10 kor.) 1 évf. 13 szám. *c)* Ajándék útján: Biblioteca Nacionaltól [Rio de Janeiro] 75 szám, dr. Kovács Ernőtől 25 szám, Sajó Sándortól 105 szám, együttvéve tehát 205 szám. Összesen 147 évf. 20,317 szám.

Az évnegyed folyamán a könyvtárban 1334 olvasó 2464 kötetet, házon kívül 46 olvasó 121 kötetet, összesen 1380 egyén 2585 kötetet használt.

Czéduláztatott 187 évfolyam, ebből 13 új hirlap. Átnézetett 25 évfolyam 13,759 szám. Kötés alá adatott 155 kötet hirlap; a könyvkötőtől visszaérkezett 499 kötet. Ezért fizettetett 746·10 kor., régebbi számlaért 624·32 kor., összesen 1670·42 koroua.

Ama köteles példányok, melyek nyomdai kimutatással (csomagokban) érkeztek be, a gyarapodási könyvbe irattak s a nyilván tartó lapokra vezettettek; a számonként beérkezett hirlapok pedig hetenként számbavéve, betürendjük szerint elhelyeztettek. A csomagküldeményekben hiányzó hirlapszámok azonnal feljegyeztetvén, reklamáltattak.

IV.

A *levéltár* a lefolyt évnegyedben vétel útján 175 dbbal, ajándék útján 440 dbbal, a könyvtár más osztályaiból való áttétel útján 1602 dbbal, összesen tehát 2217 darabbal és Kossuth Lajos iratai VI—XII. kötetének kézírata és korrekurájának két csomagjával gyarapodott.

Vételre fordított 1791·16 kor. és 94·60 márka.

A családi levéltárak száma a lefolyt évnegyedben nem gyarapodott. A már letéteményezett családi levéltárak közül kiegészítést nyert a Kvassay család levéltára két újabb letéteménnyel, továbbá a Luka családé és a Berzeviczy család bárói ágának levéltára.

Ajándékaikkal Kossuth Ferencz kereskedelemügyi miniszter, id. Szinnyi József kir. tanácsos, Kovács Ernő orsz. képviselő, Tóth Károly, Varju Elemér múzeumi segédőr és dr. Bányai Elemér gyarapították a levéltár anyagát. Az ajándékok közül kiemelendő Kossuth Ferencz kereskedelmi miniszter ajándéka, mely Kossuth Lajos iratai VI—XII. kötetének kéziratával és korrekurájával gyarapította az 1848/49-es iratok gyűjteményét.

A törzsanyag gyarapodásából 3 db. eredeti a középkori oklevelek csoportjára, 219 db. az újkori iratokéra, 7 db. a nemesi iratok, 1600 db. a gyászjelentések, 396 db. és két csomag az 1848/49-es iratok gyűjteményére esett.

A nemesi iratok csoportja a következő darabokkal gyarapodott: 1. 1582 márczius 1. Bécs. II. Rudolf király czímereslevele Dombrói Jakopovich János deák részére. 2. 1604 október 28. Prága. II. Rudolf czímeres levele Kvassowszky Rafael részére. (Másolat, Kvassay család levéltára.) 3. 1619. október 22. Gráz. II. Ferdinánd lovagi diplomája Gaitschnigg Mátyás részére. 4. 1646 január 17. Klagenfurt. A karinthiai rendek bizonyáglevele, hogy Gaitschnigg Mátyás a tartományi nemesek sorába felvétellett. 5. 1653 márczius 6. II. Rákóczy György czímeres levele Tóth Mihály részére (másolat). 6. 1666 június 24. Bécs I. Lipót czímeres levele Gaitschnigg János Mátyás és György Mátyás részére.

7. 1676 december 21. Gyulafejérvár. Apafi Mihály czimeres levele Olasz másképp Benczöl Jakab részére. 8. 1744 április 14. Bécs Mária Terézia czimeres levele Sissay Mihály részére.

Az osztály helyiségeiben 77 kutató 12,662 darabot használt. Külső használatra kikölcsönözött 6 térítvényen 51 darab irat.

A törzsanyag új szaporulata feldolgoztatott és beosztott. Kiválasztatott továbbá a levéltár anyagának a Rákóczi-kiállításokhoz szükséges része. Folytattatott a Kállay család levéltára középkori részének czédulázása, mely munka 1346-ig haladt előre. A Dessewffy levéltár középkori része 1425-ig dolgoztatott fel. A letéteményezett családi levéltárak közül befejeztetett a Sibrik család levéltárának rendezése, mely 2 db. XIII. századi 37 db. XIV. századi, 75 db. XV. századi, 38 db. XVI. századi, mohácsi vész előtti eredeti, összesen tehát 152 db. eredeti középkori oklevelet, 236 db. XVI. századi mohácsi vész utáni, 915 db. XVII., 3605 db. XVIII., 8843 db. XIX. századi iratot, 39 db. genealogia-táblát, 96 db. elenchust, 15 db. halotti jelentést, 33 db. térképet, 4 db. kéziratot, 1 czimerképet és 72 db. üres borítékot, összesen tehát 14,011 db. iratot tartalmaz. A Berzeviczy család bárói levéltárának kiegészítésül Szmrecsányi Miklós min. tanácsos 304 db. iratot teteményezett le és pedig 16 db. XVII. 206 db. XVIII. és 82 db. XIX. századi iratot. A Berzeviczy család kakaslomniczi levéltárának rendezése egész a XIX. századig haladt előre, úgy hogy 1907. január folyamán véglegesen be fog fejeztetni. Folyamatban van jelenleg a báró Perényi levéltár rendezése.